

«БЕКТЕМИН»

Жалал-Абад мамлекеттик
университетинин окуу
иштери боюнча проректору
т.и.д., профессор К.Ж. Усанов

«29» 08 2016 - ж.

13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча Сейтеева Мээрим Даткаевнанын **«Жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүү»** деген аталыштагы темага жазылган кандидаттык диссертациясына Жалал-Абад мамлекеттик университетинин «Жогорку математика жана математиканы окутуунун технологиялары» кафедрасынын жетектөөчү мекеме катары

РАСМИЙ ПИКИРИ

1. Изилдөөнүн адистикке дал келиши. Сейтеева Мээрим Даткаевнанын 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча **«Жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүү»** темасы боюнча жазылган кандидаттык диссертациясында жогорку окуу жайларда болочок юристтердин кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу жана математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүүнүн методикасын иштеп чыгып жана аны окуу процессине киргизүү изилденген. Бул диссертациялык изилдөө Д 13.16. 526 диссертациялык кеңештин 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистигине дал келет.

2. Изилдөөнүн актуалдуулугу. Жогорку окуу жайларында билим берүү учурда төмөндөгүлөр менен мүнөздөлөт: билим берүүнүн өнүгүүсүнүн инсандын шыктуулугуна жана билиминин сапатына көз карандылыгы; коомдун туруктуу өнүгүшү, анын билимдүүлүк менен тыгыз байланышы; кесипке багыттап окутуунун керектүүлүгү.

Адистерге атандаштыкка туруштук бере ала тургандай даярдыктарды берүү, социалдык жана кесиптик мобилдүүлүккө ээ болушун камсыз кылуу, өз жашоосундагы инсандык деңгээлин өнүктүрүү, бүтүрүүчүлөрдүн болочоктогу кесиптерине компетенттүү болушун калыптандыруу, кесипке багыттап билим берүүнүн актуалдуулугун көрсөтөт.

Кыргызстандагы кесиптик билим берүү саясатынын негизги маселеси – билим берүүнүн сапаттуулугу, анын фундаменталдуулугунун сакталышы менен мамлекеттин жана коомдун, инсандын керектөөсү, кесипке багыттап окутуунун негизинде камсыздалат.

Бүгүнкү күндө коомго коммуникабелдүү жана мамилечил, жооптуу маселелерди чече билүүгө шыктуу, ар бир ишке чыгармачылык менен мамиле кылган билимдүү адамдар керек. Ошону менен эле «Адис» түшүнүгү менен бирге «билимдүүлүк» жана «компетенттүүлүк» түшүнүктөрү көп колдонулат.

Жогорку окуу жайлар адистин болочоктогу кесиптик ишмердүүлүгүнүн фундаментин түптөөгө, инсандын чыгармачылык өнүгүшүнө, адамдын мүмкүнчүлүктөрү, керектөөлөрү, таанып билүү өзгөчөлүктөрүнүн негизинде өз жашоосунун жеке программасын тандай билүүсүнө түрткү берүүгө милдеттүү.

Мамлекеттик билим берүү стандартында жалпы математикалык жана табигый илимий дисциплиналар өзүнчө бир цикл болуп, анын структурасы, мазмуну жана ишке ашыруу тартиби берилет. Анын негизги принциби болуп жогорку кесиптик билим берүүнүн бирдиктүүлүгү саналат. Гуманитардык багыттагы жогорку окуу жайларындагы студенттердин математикалык даярдыктарга ээ болушу объективдүү себептерге шартталган: гуманитардык билимди математикалаштыруу; кесиптик гуманитардык ишмердүүлүктө математикалык ыкмалардын кеңири колдонулушу; татаал социалдык укук

таануунун кубулуштарын жана процесстерин изилдөөдө математикалык моделдерди электрондук эсептөөчү машиналардын жардамы менен аныктоо.

Бирок гуманитардык багыттагы жогорку окуу жайларынын математика кафедраларында математиканы окутуу, инженер-техникалык профилдеги адистерди даярдоодогу математиканы окутуу курсунан айырмачылыгы жаңы усулдук маселелер гана эмес, окутуунун технологияларын жана анын мазмунун тандоо болуп калды. Гуманитардык багыттагы студенттерге математиканы окутууда окутуучулар үчүн, мисалы, «Юриспруденцияда» математиканы окууга болгон терс мамилелер, математикадан жетишпестиги жана кандайдыр бир окутуу процессинин этабынын бөлүгүндө жетишпей калышы, математикалык техниканын толук кандуу колдонулбай калуусу, болочоктогу адистик ишмердүүлүгүнө карата математиканын жеткиликтүү жана ишенерлик мисалдардын жоктугунан кыйынчылык туулат. Студенттер дагы ар кандай кыйынчылыктарга дуушар болушат, мисалы, аларда мектептин базасындагы математиканын даярдыгынын жетишсиздиги, көпчүлүгүндө өз алдынча иштөөнүн көндүмдөрүнүн жоктугу. Көпчүлүк студенттер болсо болочоктогу адистигине бул предметтин пайдасы жок деп эсептешет.

Ошол эле учурда азыркы юридикалык практиканын анализи математика юридикалык объектилерди изилдөөнүн инструменти катары көп колдонуларын көрсөтөт: нормативдүү-укуктук, криминалогиялык, кылмыш-статистикалык маалыматтар математикалык иштеп чыгуу жана интерпретациялоону талап кылат. Бирок юристтер өздөрүнүн ишмердүүлүгүндө мамлекеттик укуктук көрүнүштөрдүн өзгөчөлүгүн билүү менен аларды анализдөөдө математикалык ыкмаларды жана аппараттарды колдонууну биле беришпейт.

Ошондуктан жогорку юридикалык окуу жайлары дүйнөлүк технология мейкиндигинин өнүгүү шартында эгемендүү республикабыздын өнүгүүсүнө салым кошуучу, учурдун талабына ылайык болочок укук таануучуларды даярдоо максатын көздөйт. Ал эми болочок юристтерди даярдоо мезгилинде, өз алдынча иштөөсүндө алардын логикалык ой жүргүзүүлөр машыктыруудагы негизги илим катары –математика эсептелет. Ошондой эле ой жүгүртүүнүн

логикалык маданият жана математикалык жөндөмдүүлүк юристке, ал текеген укуктук системаларга баа берүүдө жана аларды изилдөөдө зарыл куралдардын бири болуп эсептелет.

Мында математикалык билим берүүнүн сапатын жогорулатуу проблемасын чечүүнүн бирден бир жолу болуп, маселе иштөөлөрдү белгилөөгө болот. Анткени, юридикалык окуу жайларында окууга келген студенттердин математика боюнча билим деңгээлдери бири биринен айырмаланып турат.

Диссертацияда математиканы юридикалык кесипке багыттоо үч багытта каралат: түзүүчүлүк, өркүндөтүүчү жана методологиялык. Түзүүчүлүк багыт прикладдык мисал-маселелердин жардамы менен иш жүзүнө ашырылат. Методологиялык жана өркүндөтүүчү багыттарында математика менен юридикалык дисциплиналар менен интегралдашып кесиптик компетенттүүлүктөр жана математикалык даярдыктары калыптандырылат.

Математика курсу боюнча кесипке багытталган тапшырмаларды түзүүнүн негизги принциптери: бүтүндүүлүк жана кесипке багыттоо; иерархиялуулук; структуралуулук; үзгүлтүксүздүк; кесиптик маанилүү мазмунду баскычтар менен кароо принциптерин.

Жогоруда айтылгандардын негизинде изденүүчү тарабынан аткарылган илимий изилдөө өтө актуалдуу жана өз убактысында деп кортундулоого болот.

3.Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык маанилүүлүгү.

Диссертациялык изилдөөнүн илимий жаңылыгы менен теориялык маанилүүлүгү катары төмөнкүлөрдү белгилөөгө болот:

- болочоктогу юристтерге математика курсун кесипке багыттап окутуунун маанисинин аныкталгандыгында;
- юристтердин кесиптик өзгөчөлүктөрүн камтыган жана алардын математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүүнүн моделинин иштелип чыккандыгында;
- болочок юристтердин математикалык даярдыктарын өркүндөтүүгө багытталган моделди ишке ашыруунун технологияларынын иштелип чыгып, сунушталгандыгында;

- изилдөөдөн алынган натыйжалардын биринчи жолу эксперименттен текшерилип анын жалпылаштырылгандыгында.

4. Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү: диссертацияда иштелип чыккан болочоктогу юристтерди кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу математикалык даярдыгын өркүндөтүү технологиясын ЖОЖдордун практикасына киргизүү математиканы окутуу процессинин эффективдүүлүгүн жогорулатуу менен студенттердин жалпы кесиптик жана математикалык даярдыктарынын деңгээлин жогорулатууга шарт түзөт. Диссертациядагы илимий негизделген жоболор, ОМКнын материалдары, методикалык сунуштар ЖОЖдордо математика курсун окутуу процессинде жана изденүүчүлөрдүн илимий иштеринде колдонулушу мүмкүн. жана окуу-методикалык колдонмолорун иштеп чыгууда пайдаланууга болот.

5. Автореферат менен диссертациянын мазмунунун туура келиши.

Авторефераттагы материалдар толугу менен диссертациялык иштин мазмуну менен дал келет. Авторефератта диссертациялык изилдөөлөрдүн негизги материалдары кыскартылып берилген жана ал ага коюлган талаптарга жооп берет.

6. Изилдөөдөгү кемчиликтер жана мүчүлүштүктөр.

Жалпысынан алганда диссертация, андагы коюлган максатына ылайык милдеттеринин аткарылышына карата толук аяктаган изилдөө иши болуп саналат. Ошондой болгон учурда дагы айрым мүчүлүштүктөрдү белгилөөгө болот, алар:

1. Диссертацияда студенттердин кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу математикалык даярдыгын өркүндөтүү багытталган тапшырмалардын циклин колдонууга карата эки сабактардын иштелмелери берилген (139-146-б.). Ал сабактардын фрагментинде кесипке багытталган тапшырмалар берилген, студенттердин өз алдынча иштөөсүнө карата берилген тапшырмаларда да көрсөтүлгөн болсо, иштин олуттуулугу дагы жогору болмок.

2. Диссертациянын тексттеринде орфографиялык, пунктуациялык жана айрым бир техникалык каталар кетирилген.

3. Диссертацияда экспериментке катышкан адистиктер тууралуу айтылган. Адистиктердеги тайпалардын аталыштары так көрсөтүлсө жакшы болмок.

Бирок, бул белгиленген мүчүлүштүктөр диссертациялык жумуштун илимий баалуулугун жана практикалык маанисин төмөндөтпөйт.

7. Сейтеева Мээрим Даткаевнанын «Жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүү» темасында жазылган кандидаттык диссертациялык изилдөөсү Кыргыз Республикасынын Жогорку Аттестациялык комиссиясы тарабынан кандидаттык диссертацияларды коргоого коюлуучу талаптардын 10 - пунктуна толук жооп берет, ал эми изденүүчү 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу.

Пикир Жалал-Абад мамлекеттик университетинин жогорку математика жана математиканы окутуунун технологиялары кафедрасынын 2016 - жылдын 29 08 кеңешмесинде талкууланып, № 1 токтому менен бекитилди.

Жалал- Абад мамлекеттик университетинин
жогорку математика жана математиканы
окутуунун технологиялары кафедрасынын
башчысы, ф.- м.и.к.

М. Р. Нарбаев

М.Р. Нарбаевдин кол тамгасын тастыктаймын
Кадрлар бөлүмүнүн башчысы:

Б.Т. Осмонова